

Nr 34.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till sprängningsarbeten m. m. för oljelagring; given Stockholms slott den 22 september 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 september 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Möller:

Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1939 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 8, punkterna 7 och 8) därom gjorda förslag har riksdagen (skrivelse nr 47) under rubriken Fonden för förlag till statsverket å kapitalbudgeten för budgetåret 1939/40 anvisat dels till Sprängningsarbeten m. m. för oljelagring ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor dels ock till Cisternanläggningar för oljelagring ett dylikt anslag av likaledes 2,000,000 kronor.

De av riksdagen godkända grunderna för finansieringen av ifrågavarande anläggningar innefatta i huvudsak följande.

Utsprängning av erforderliga lagringsrum skall verkställas genom statens försorg och kostnaderna därför skola helt åvila statsverket. Beträffande cisterner med tillhörande anordningar skola gälla olika regler beroende på

om staten eller enskilda äro ägare eller innehavare av den mark, där vederbörande anläggning skall utföras. I förstnämnda fall skall staten ombesörja anskaffandet och insättandet av cisterner, varefter det företag, åt vilket anläggningen efter färdigställandet upplåtes, skall erlägga hyra, motsvarande skälig ränta å det utestående kapitalet. I det senare fallet däremot skola cisternerna utföras av vederbörande företag, som för ändamålet skall kunna erhålla lån av statsmedel. Å sådant lån skall erläggas skälig ränta, varjämte bör iakttagas att en tillfredsställande amortering kommer till stånd. Underhållet av cisternerna skall alltid ankomma på dem åt vilka de upplåts.

Genom beslut den 3 mars 1939 har Kungl. Maj:t föreskrivit, att förenämnda båda anslag skulle av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen disponeras för därmed avsedda ändamål enligt de bestämmelser Kungl. Maj:t framdeles meddelade. Dylika bestämmelser hava av Kungl. Maj:t meddelats genom olika beslut den 14 juli 1939, enligt vilka anslagen skola disponeras för utförandet av vissa anläggningar inom skilda delar av landet i enlighet med en av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framlagd byggnadsplan, avseende budgetåret 1939/40.

I skrivelse den 8 september 1939 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* nu hemställt, att Kungl. Maj:t måtte avlåta förslag till den urtima riksdagen i syfte: *att* hyra, som skall erläggas för genom statens försorg utförda och till kommuner eller enskilda företag upplåtna underjordiska oljelagringsanläggningar, må beräknas med hänsyn allenast till kostnaderna för motsvarande anläggningar ovan jord; *att* förenämnda för budgetåret 1939/40 å kapitalbudgeten anvisade anslag må sammanslås till ett gemensamt anslag; *samt att* till ifrågavarande oljelagringsanläggningar må å tilläggsstat till riksstaten för samma budgetår anvisas ett belopp av 2,000,000 kronor.

Till motivering för sitt förslag om anslag till berörda anläggningar å tilläggsstat till löpande budgetårs riksstat anför styrelsen i huvudsak följande:

De anläggningar, som i enlighet med byggnadsplanen skulle utföras under budgetåret 1939/40, vore avsedda för en sammanlagd lagringsvolym av 77,000 kbm., varav 64,000 kbm. för bensin och 13,000 kbm. för brännolja. De i planen beräknade kostnaderna utgjorde för sprängningsarbeten, ventilationsanordningar m. m. sammanlagt 3,420,000 kronor samt för cisterner, rörledningar och pumpar, elektrisk belysning m. m. sammanlagt 2,560,000 kronor. I vartdera av dessa kostnadsbelopp vore inberäknade 20,000 kronor för bestridande av styrelsens kostnader i samband med anläggningarnas planering och utförande. De beräknade kostnaderna för anläggningarna ifråga överstege sålunda de anvisade anslagen, i vad avsåge anslaget till sprängningsarbeten m. m. med 1,420,000 kronor och anslaget till cisternanläggningar med 560,000 kronor. Det torde härvid böra beaktas, att vid anvisandet av innevarande budgetårs båda anslag räknats med en däremot svarande sammanlagd lagringsvolym av 40,000 kbm., medan nu beräknade kostnadsbelopp avsåge en lagringsvolym av 77,000 kbm. Arbetet med samtliga anläggningar påginge för närvarande; en del av dem beräknades bliva färdigställda under loppet av innevarande budgetår, medan de övriga ej torde kunna färdigställas före den 15 augusti 1940.

Till ifrågavarande anläggningar erfordrades enligt vad av det anförda framginge tilläggsanslag å sammanlagt 1,980,000 kronor, vilket belopp borde avrundas till 2,000,000 kronor.

Beträffande förslaget om den hyra, som borde erläggas av dem, till vilka oljecisternerna komme att upplåtas, anför styrelsen:

Enligt de av riksdagen godkända grunderna för finansieringen av anläggningarna hade förutsatts, att storleken av den hyra, som skulle erläggas för ifrågakommande cisterner, skulle baseras på kostnaden för samma cisterner. Följande förhållanden torde emellertid förtjäna beaktande. I syfte att i möjligaste mån utnyttja de utsprängda bergrummen och därmed nedbringa totalkostnaden för de underjordiska anläggningar, varom här vore fråga, hade för de cisterner, som vore avsedda att där placeras, valts en typ, som i väsentliga avseenden avveke från den typ av cisterner, som allmänt användes för motsvarande anläggningar ovan jord. Kostnaden för cisterner av den förra typen ställde sig emellertid i och för sig högre än för cisterner av den senare typen. Med anledning därav hade de oljefirmor, till vilka anläggningarna närmast vore avsedda att uthyras, gjort gällande, att firmorna i fråga ej skäligen borde belastas med kostnader, som härledde sig av det förhållandet, att vederbörande anläggningar utfördes med hänsyn till deras skyddande mot skadegörelse vid eventuellt angrepp genom bombanfall. Nämda firmor hade sålunda hos styrelsen hemställt, att hyresbeloppet måtte baseras på kostnaden för en i respektive fall motsvarande anläggning ovan jord. Enligt styrelsens mening syntes vägande skäl tala för tillämpandet av en dylik princip.

Vid jämförelse mellan de verkliga kostnaderna för nyligen utförda och ännu ej färdigställda anläggningar ovan jord och motsvarande kostnader för här ifrågavarande underjordiska anläggningar hade de senare befunnits ställa sig i genomsnitt omkring 10 kronor högre per kbm. lagringsrum.

I och för upprättande av hyresavtal med vederbörande oljefirmor vore det angeläget, att grunderna för hyresbeloppens beräkning snarast möjligt fastställdes. I avvaktan härpå hade i vissa fall definitiv upplåtelse till staten av för vederbörande anläggningar erforderliga områden ännu ej kunnat erhållas; även i dessa fall hade dock medgivande till anläggningarnas påbörjande lämnats. Därest en jämkning av berörda, av riksdagen godkända beräkningsgrunder befunnes böra göras, syntes frågan härom därför böra föreläggas den nu inkallade urtima riksdagen.

I fråga om förslaget om sammanslagning av de båda redan anvisade anslagen till ett gemensamt anslag framhåller styrelsen följande:

De anslagsmedel, varom här vore fråga, hade anvisats över två skilda anslag på grund därav att skilda delar av de anläggningar, vartill anslagsmedlen skulle användas, avsetts att finansieras enligt olika grunder. Därest den hyra, som avsetts att utgå för vederbörande anläggningar, eller försäljningssumman, vid eventuell försäljning av desamma, ej baserades på det i själva cisternanläggningarna med därtill hörande anordningar nedlagda kapitalet, syntes emellertid de båda anslagen böra avvägas på sådant sätt, att å anslaget till cisternanläggningar anvisades ett belopp motsvarande det kapital, varå förräntning kunde påräknas, medan återstoden av för anläggningarna i deras helhet erforderliga medel anvisades å det andra anslaget. Det torde likväl ej vara möjligt för närvarande att verkställa en tillförlitlig avvägning i berörda avseende. Vid sådant förhållande syntes det vara mest ändamålsenligt, att de båda anvisade anslagen tillsvidare sammansloges till ett gemensamt anslag samt att dispositioner framdeles vidtoges för täckande av den del därav, som ej kunde förräntas.

Över berörda framställning har *riksräkenskapsverket* den 14 september 1939 afgivit infordrat utlåtande samt därvid anfört följande:

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag att den hyra, som skulle erläggas för genom statens försorg utförda och till kommuner eller enskilda företag upplåtna underjordiska oljelagringsanläggningar, måtte beräknas med hänsyn till kostnaderna för motsvarande anläggningar ovan jord, föranledde icke någon riksräkenskapsverkets erinran.

Av de två anslag, som hittills anvisats för utförande av dessa anläggningar, skulle anslaget till utförande av sprängningsarbeten i sin helhet avskrivas, medan för anslaget till cisternanläggningar — vilka ansåges kunna i sin helhet förräntas — icke anvisats några avskrivningsmedel. Enligt styrelsens föreliggande framställning skulle förräntningen av de till cisternanläggningarna anvisade medlen sannolikt bli otillfredsställande, vilket kunde medföra, att ytterligare avskrivningsmedel behövde anvisas. Styrelsen föreslog i anslutning härtill, att de båda för anläggningarna avsedda anslagen sammanfogades till ett anslag. En dylik sammanslagning under löpande budgetår av två skilda anslag funne riksräkenskapsverket böra undvikas, då det icke synes vara av sakliga skäl omöjligt att särskilja utgifterna å anslagen. Vad styrelsen anfört rörande cisternanslagets förräntning kunde icke motivera en sammanslagning av de båda omhandlade anslagen. Frågan, huruvida särskilda avskrivningsmedel behövde anvisas jämväl för cisternanslaget, synes kunna i vanlig ordning upptagas till prövning så snart en tillfredsställande beräkning angående hyresinkomsternas framtida storlek kunde åstadkommas.

Styrelsens förslag angående anvisande av tilläggsanslag föranledde ingen annan riksräkenskapsverkets erinran, än att följaktligen skilda tilläggsanslag borde anvisas för de två hittills anvisade anslagen.

Departements-
chefen.

Enligt de beräkningar, som på sin tid förelades riksdagen och av denna lämnades utan erinran, antogs de totala kostnaderna för anskaffande av erforderliga bombsäkra lagringsutrymmen för flytande bränslen om sammanlagt 200,000 kbm komma att uppgå till cirka 20 miljoner kronor, därav ett belopp av 4 miljoner kronor beräknades behöva tagas i anspråk under innevarande budgetår. Enligt förut omförmälda, av Kungl. Maj:t den 14 juli 1939 fastställda byggnadsplan överskrides sistnämnda belopp med närmare 2 miljoner kronor. Såsom framgår av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens skrivelse bli dock kostnaderna per kbm lagringsvolym icke obetydligt lägre än de, med vilka ursprungligen räknats. Med hänsyn till angelägenheten av att färdigställandet av de i byggnadsplanen upptagna arbetena icke fördröjes av brist på medel, tillstyrker jag väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag, att erforderligt belopp för arbetenas fullbordande anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår.

På skäl, som av riksräkenskapsverket anförts i dess utlåtande över förslaget, torde medelsanvisningen även i fortsättningen böra göras över två särskilda anslag, det ena för sprängningsarbeten m. m. och det andra för cisternanläggningar. I betraktande av kostnadernas fördelning å dessa olika ändamål förordar jag, med någon avrundning uppåt av beloppen i fråga, att anslagen bestämmas till, för förstnämnda ändamål 1,500,000 kronor och för sistnämnda 600,000 kronor.

Vad angår förslaget, att vid uthyrningen av de underjordiska cisternanläggningarna hyran måtte beräknas allenast med hänsyn till kostnaderna för motsvarande cisterner ovan jord, synas de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen härutinnan anförda skälen förtjäna beaktande. Nämda kostnader kunna i föreliggande fall uppskattas till i genomsnitt cirka 75 procent av kostnaderna för underjordscisternerna. Därest erinran från riksdagens sida ej möter torde ifrågavarande beräkningsgrunder alltså böra få tillämpas. Frågan om det avskrivningsanslag, som med anledning härav kan bli erforderligt, torde, såsom riksräkenskapsverket framhållit, få prövas i särskild ordning.

De större lagringsanläggningarna i Sverige — oceananläggningar och depåer — för flytande bränslen beräknas rymma omkring 625,000 kbm. Förbrukningen av flytande bränslen inom landet, crude oil medräknad, uppgick under 1938 till omkring 1,550,000 kbm. Ur kommersiella och ekonomiska synpunkter kunna lagringsutrymmena icke lämpligen utnyttjas mer än till 60 å 65 procent, vilket procenttal dock under särskilda förhållanden måhända kan stiga till omkring 70 procent. Under förutsättning att 65 procent av lagringsutrymmena utnyttjas, skulle nuvarande större anläggningar förslå till en lagerhållning av cirka 400,000 kbm. Medräknas samtliga under byggnad varande bombsäkra anläggningar, stiger sistnämnda myckenhet till omkring 460,000 kbm.

Av omförmälda större anläggningar på tillhopa 625,000 kbm äro lagringsutrymmen om cirka 320,000 kbm avsedda för bensen. Härtill komma smärre bensinanläggningar om cirka 40,000 kbm. Medräknas den del av de under byggnad varande bombsäkra anläggningarna, vilken avses för bensen, blir det totala lagringsutrymmet för bensen i runt tal 430,000 kbm, vilket vid en belastning av 65 procent förslår till en lagerhållning av omkring 280,000 kbm. Bensinförbrukningen i landet 1938 utgjorde 742,000 kbm. För en lagerhållning, motsvarande ett halvt års behov, skulle alltså, om 65-procentgränsen beaktas, erfordras ytterligare lagringsutrymmen om cirka 140,000 kbm.

Fördelarna ur säkerhetssynpunkt av i berg insprängda bombsäkra lagringsutrymmen framför cisternanläggningar ovan jord äro uppenbara. Såsom framgår av vad tidigare anförts tager emellertid anordnandet av bombsäkra utrymmen avsevärd tid. I betraktande härav synes i nuvarande läge böra övervägas att — utan att därför begränsa planerna på bombsäkra cisternanläggningar — från statens sida direkt medverka till utbyggandet av cisternanläggningar jämväl ovan jord. Ifrågavarande anläggningar torde böra förläggas till olika platser i landet, vilka ur distributions- och andra synpunkter finnas lämpliga. Räknar man med att varje cisternanläggning får ett rymdinhåll av i runt tal 8,500 kbm, torde kostnaden per anläggning, beräknad efter dagspris, uppgå till omkring 390,000 kronor. Kostnaderna för 20 stycken anläggningar, motsvarande lagringsutrymmen om tillhopa 170,000 kbm, skulle efter denna beräkningsgrund utgöra 7,800,000 kronor. I detta belopp ingå dock icke eventuella kostnader för markinköp, kajanordningar och dylikt. Även andra ovisshetsmoment spela in, varför kostnadsberäkning-

en måste betraktas såsom preliminär. Med hänsyn bland annat härtill torde beloppet böra avrundas uppåt till 8,000,000 kronor. Anläggningstiden synes kunna beräknas till i bästa fall ungefär ett halvt år under förutsättning att arbetet omedelbart kan igångsättas. Jag förordar, att åtgärder vidtagas för genomförande av ett byggnadsprogram av den här angivna omfattningen, samt att det erforderliga beloppet, 8,000,000 kronor, anvisas å tilläggsstaten för löpande budgetår.

Beträffande cisternanläggningarna ovan jord torde böra gälla motsvarande regler som för de bombsäkra anläggningarna. I de fall, då staten är ägare eller innehavare av den mark, å vilken anläggningen skall uppföras, bör alltså anskaffandet av cisternerna och deras iordningställande ombesörjas av staten, lämpligen — liksom då fråga är om de bombsäkra lagringsutrymmena — genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg. Upplåtas sedermera cisternerna åt enskilda företag, böra dessa erlägga hyra, så beräknad att skälig förräntning av de i anläggningen investerade medlen erhålles. Skola cisternerna åter begagnas av enskilda företag, som själva äga eller innehava den mark, varå cisternerna uppföras, bör arbetet kunna få utföras genom vederbörande företags egen försorg, varvid amorteringslån av statsanslaget må lämnas mot skälig ränta. Underhållet av cisternerna böra de företag svara för, som begagna sig av desamma.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

å tilläggsstat I till riksstaten å kapitalbudgeten, fonden för förslag till statsverket, för budgetåret 1939/40 anvisa

dels till *Sprängningsarbeten m. m. för oljelagring* ett *reservationsanslag* av 1,500,000 kronor,

dels till *Cisternanläggningar för oljelagring* ett *reservationsanslag* av 600,000 kronor,

dels ock till *Anläggningar för oljelagring ovan jord* ett *reservationsanslag* av 8,000,000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Nils Sehlberg.